

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ปราชญ์ชาวบ้าน
ของเทศบาลตำบลบ่อกร

จัดทำเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

ประกาศเทศบาลตำบลบ่อกรู

เรื่อง การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปีงบประมาณ ๒๕๖๖

ด้วยเทศบาลตำบลบ่อกรู ได้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ทางด้านต่างๆ ตลอดจนประชาชนชาวบ้านสาขาต่างๆ จึงได้ดำเนินการส่งเสริมและจัดให้มีการดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ โดยเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๘) มาตรา ๕๓ (๑) มาตรา ๕๖ (๑) กำหนดให้เทศบาล มีหน้าที่บำรุงศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ ๕ มาตรา ๕๐(๘) มาตรา ๕๓(๑) และมาตรา ๕๖(๑) และหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท ๐๘๐๖.๒ ลว ๒๗ มกราคม ๒๕๖๕ เรื่องการบันทึกปรับปรุงและรับรองข้อมูลในระบบข้อมูลกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสำนักปลัดเทศบาล ได้ดำเนินการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ทางด้านต่างๆ ตลอดจนประชาชนชาวบ้านสาขาต่าง ๆ ดังนี้

๑. ด้านศิลปกรรม	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์
๒. ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์
๓. ด้านการแพทย์แผนไทย	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์
๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์
๕. ด้านหัตถกรรม	นางสาววันเพ็ญ โพธิ์มี
๖. ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลผลิตท้องถิ่น	นางจรีพร สุขสำราญ
๗. ด้านการจักสานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่	นายทวีชัย กาฬภักดี
๘. ด้านเกษตรกรรม	นายรินทร์ สุขยิ่ง

เพื่อให้เป็นการอนุรักษ์ สืบสานองค์ความรู้ภูมิปัญญา ถ่ายทอดและสืบทอด สิ่งที่ยั่งยืนมาจนเกิดทักษะและความชำนาญกลายเป็นการสะสมความเชี่ยวชาญ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เกิดความภาคภูมิใจ และมีความรักตลอดจนห่วงแหนในสิ่งที่เป็นสมบัติบรรพชนที่สืบทอดต่อเนื่องกันมานับนาน ซึ่งในการดำเนินการฯ ดังกล่าว สามารถจัดทำฐานข้อมูลเพิ่มเติมได้ เมื่อปรากฏประชาชนชาวบ้านด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น

ประกาศ ณ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงชื่อ

(นายศักดิ์ชัย จันทร์ใหม่มูล)

นายกเทศมนตรีตำบลบ่อกรู

ส่วนที่ ๑

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ปราชญ์ชาวบ้าน
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖
ของ
เทศบาลตำบลบ่อกรู

ส่วนที่ ๑

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

๑. ด้านกายภาพ

๑.๑ ที่ตั้งของหมู่บ้าน / ชุมชน / ตำบล

เทศบาลตำบลบ่อกร ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกร อำเภอเดิมบางนางบวช บนถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๓๓๕๐ สายท่าช้าง-ด่านช้าง ห่างจากอำเภอเดิมบางนางบวชประมาณ ๒๕ กิโลเมตร ไปทางทิศตะวันตก ห่างจากอำเภอด่านช้าง ประมาณ ๒๗ กิโลเมตร เขตติดต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ อบต. บ่อกร และตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ

แผนที่สังเขปแนวเขตปกครองเทศบาลตำบลบ่อกร

เนื้อที่

เทศบาลตำบลบ่อกร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๑๒.๗๖๘ ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลบ่อกร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลบ่อกร
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลบ่อกร

๑.๒ ภูมิประเทศ

อยู่ในพื้นที่ด้านตะวันตกของอำเภอเดิมบางนางบวช เขตติดต่อกับอำเภอด่านช้าง มีสภาพภูมิอากาศร้อนชื้น มีฝนตกปริมาณปานกลาง อยู่ในเขตชลประทานอ่างเก็บน้ำกระเสียว พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ

๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

มีอุณหภูมิเฉลี่ย ประมาณ ๒๘ องศาเซลเซียส ในฤดูหนาวมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๒๕ องศาเซลเซียส โดยปรกติ อุณหภูมิจะเริ่มลดต่ำลงตั้งแต่เดือนตุลาคมและจะสิ้นสุดปลายเดือนมกราคม ฤดูร้อน ถึงแม้ว่าเคยปรากฏบ่อยครั้งว่าอากาศยังคงหนาวเย็นยึดเยื้อมาจนถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ โดยส่วนใหญ่แล้วอากาศจะ เริ่มอบอ้าว ในเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงประมาณต้นเดือนพฤษภาคมซึ่งอาจจะมิฝน เริ่มตกอยู่บ้างในปลายเดือนเมษายน

๑.๔ ลักษณะดิน

ส่วนใหญ่ เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การทำการเกษตร และบางพื้นที่ที่มีการขุดดินลึก ดินส่วนใหญ่จะเป็นดินตะกอนปลูกต้นไม้ไม่ค่อยขึ้น

๑.๕ ลักษณะของแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- คลอง / ชลประทาน จำนวน ๒ สาย ประกอบด้วย ห้วยขจี และ คลองกระเสียว
- ลำห้วย จำนวน ๑ แห่ง ประกอบด้วย ห้วยกุด
- คลองชลประทาน จำนวน ๒ สาย

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- บ่อประปาน้ำดื่ม จำนวน ๔ แห่ง
- บ่อบาดาล จำนวน ๓ แห่ง

๑.๖ ลักษณะของไม้และป่าไม้

ป่าไม้ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ทั่วไป และมีสวนป่า ที่ประชาชนร่วมกันปลูกป่า ก็จะมีต้นไม้หลากหลายชนิด เช่นต้นสัก ต้นเหลืองกาญจนนา ต้นสะเดา ต้นพยุง ต้นสักทอง ต้นประดู่

๒. ด้านการเมือง/การปกครอง

๒.๑ เขตการปกครอง

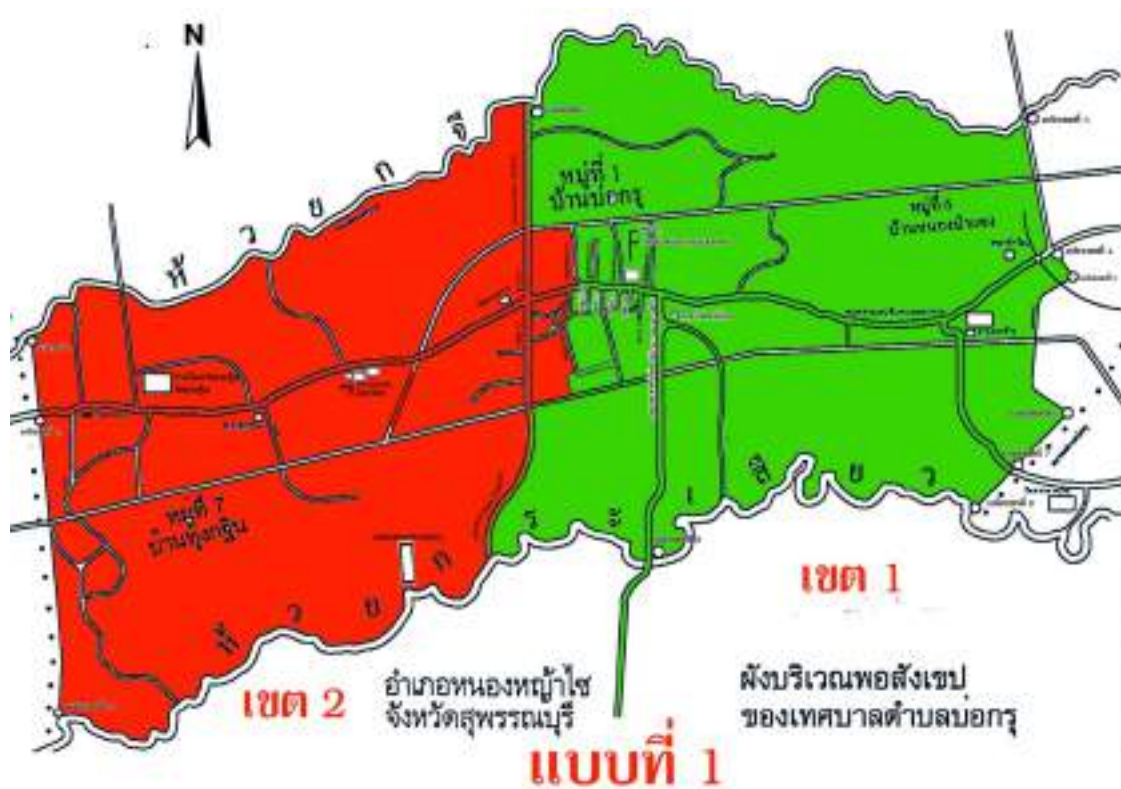
จำนวนหมู่บ้าน ๓ หมู่บ้าน คือ

๑. หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู (ทั้งหมู่บ้าน)
๒. หมู่ที่ ๗ ตำบลบ่อกรู (ทั้งหมู่บ้าน)
๓. หมู่ที่ ๖ ตำบลบ่อกรู (บางส่วนจำนวน ๑๘ หลังคาเรือน)

๒.๒ การเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง ท้องถิ่น แบ่งออกเป็น ๒ เขตเลือกตั้ง

- เลือกนายกเทศมนตรี ได้ ๑ คน
- เขต ๑ เลือกสมาชิกสภา ได้ ๖ คน
- เขต ๒ เลือกสมาชิกสภาได้ ๖ คน

เขตเลือกตั้งที่ ๑

๑. หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกร อำเภอดงบังนางบวช
(ท้องที่บริเวณด้านทิศตะวันออกของซอยเทศบาล ๗ และท้องที่ด้านทิศตะวันออก
ของซอยเทศบาล ๑๒)
๒. หมู่ที่ ๖ ตำบลบ่อกร อำเภอดงบังนางบวช (ในเขตเทศบาล)

เขตเลือกตั้งที่ ๒

๑. หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกร อำเภอดงบังนางบวช
(ท้องที่บริเวณด้านทิศตะวันตกของซอยเทศบาล ๗ และท้องที่ด้านทิศตะวันตก
ของซอยเทศบาล ๑๒)
๒. หมู่ที่ ๗ ตำบลบ่อกร อำเภอดงบังนางบวช

เขตเลือกตั้งที่ ๑ หน่วยเลือกตั้งที่ ๑	ที่เลือกตั้ง	ได้แก่	โรงอาหารโรงเรียนวัดบ่อกร “คุรุประชาสรรค์”
หน่วยเลือกตั้งที่ ๒	ที่เลือกตั้ง	ได้แก่	อาคารอเนกประสงค์โรงเรียนวัดบ่อกร ฯ
เขตเลือกตั้งที่ ๒ หน่วยเลือกตั้งที่ ๑	ที่เลือกตั้ง	ได้แก่	ที่พักระหว่างตำบลบ่อกร
หน่วยเลือกตั้งที่ ๒	ที่เลือกตั้ง	ได้แก่	ศาลาการเปรียญวัดทุ่งกฐิน

๓. ประชากร

๓.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร

ตารางแสดงข้อมูลจำนวนประชากรของเทศบาล

ที่มา : สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลบ่อกรู ณ เดือนกรกฎาคม ๒๕๖๕

สถิติประชากร ทั้งสิ้น ๑,๙๗๖ คน

หมู่ที่	ชาย	หญิง	รวม
๑	๖๒๔	๗๓๔	๑,๓๕๘
๖	๓๗	๓๔	๗๑
๗	๒๖๔	๒๘๓	๕๔๗

๔. สภาพทางสังคม

๔.๑ การศึกษา

การศึกษา

- โรงเรียนมัธยม จำนวน ๑ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ่อกรูวิทยา
- โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน ๒ แห่ง
ได้แก่ โรงเรียนวัดบ่อกรู “ครูประชาสรรค์” และโรงเรียนวัดทุ่งกฐิน
- ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จำนวน ๔ แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๑ แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบ่อกรู

๔.๒ สาธารณสุข

สาธารณสุข

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จำนวน ๑ แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน ๒ แห่ง ร้านหมอพยงค์ และ ร้านหม่องอ่อน
- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ ๑๐๐ ครั้วเรือน

๔.๓ อาชญากรรม

- ไม่มี

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ป้อมตำรวจสายตรวจ จำนวน ๑ แห่ง
- รถยนต์บรรทุกน้ำเอนกประสงค์ ๖ ล้อ จำนวน ๑ คัน
- รถยนต์ ดับเพลิง ๑๐ ล้อ จำนวน ๑ คัน
- คดีอาชญากรรมในพื้นที่ยังไม่มี

๔.๔ ยาเสพติด

ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่น และ ส่วนใหญ่จะมีช่วงที่มีการตัดอ้อย เนื่องจากประชากรแฝง เข้ามาทำงานในพื้นที่เป็นจำนวนมาก และปัจจุบัน ยาเสพติดมีราคาถูกมากจึงทำให้ วัยรุ่น และบุคคลทั่วไป มีกำลังที่จะซื้อหาเสพติดได้ง่าย

๔.๕ การสังคมสงเคราะห์

จำนวนผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ติดเชื้อเอดส์ ที่เทศบาลตำบลบ่อกรู ได้จ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้ ทุกเดือน มีจำนวน คน ณ เดือน มิถุนายน ๒๕๖๒ ดังนี้

ผู้สูงอายุ	จำนวน	๖๐๓	คน
ผู้พิการ	จำนวน	๖๖	คน
ผู้ติดเชื้อเอดส์	จำนวน	๒	คน

และมีกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ หมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๗ หมู่บ้านละ ๑ กลุ่ม มีการจัดสวัสดิการชุมชน โดยการจัดตั้งกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน ๑ กองทุน

๕. ระบบบริการพื้นฐาน

๕.๑ การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมโดยทางรถยนต์ มี ถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๓๓๕๐ (สายท่าช้าง-ด่านช้าง) ผ่านกลางเมือง และสามารถโดยสารโดยรถประจำทางสายเดิมบาง-ด่านช้าง ห่างจาก อำเภอเดิมบางนางบวช ๓๐ กิโลเมตร ห่างจากอำเภอด่านช้าง ๒๖ กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดสุพรรณบุรี ๘๐ กิโลเมตร

๕.๒ การไฟฟ้า

- ไฟฟ้าเข้าถึงครบ ทั้งหมดจำนวน ๓ หมู่บ้าน
- จำนวนประชากรที่ใช้ไฟฟ้าคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ % ของประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล ฯ

๕.๓ การประปา

- หมู่ ๑ มีประปาผิวดิน จำนวน ๓ บ่อ
มีประปาบาดาล จำนวน ๒ บ่อ
- หมู่ ๗ มีประปาผิวดิน จำนวน ๓ บ่อ
- มีประปาส่วนภูมิภาค จาก อ.ด่านช้าง วางท่อเมนผ่านหน้าตลาดเรียบร้อยแล้ว

๕.๔ โทรศัพท์

- มีสายโทรศัพท์ของ TOT ผ่าน
- เครือข่ายไร้สาย เป็นของ AIS , Dtac ,Cat และ Truemove

๕.๕ ระบบโลจิสติกส์ (Logistics) หรือการขนส่ง

- มีบริการขนส่งผ่านระบบไปรษณีย์ ประจำตำบลบ่อกรู
- มีการขนส่งของเอกชน เช่น เคอร์รี่ แพร์ซ และอื่น ๆ

๖. ระบบเศรษฐกิจ

๖.๑ การเกษตร

ประชากรส่วนใหญ่ คือร้อยละ ๙๕ ของผู้มีงานทำประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือทำไร่ไถ่ และทำนาข้าว

๖.๒ การประมง

-

๖.๓ การปศุสัตว์

-

๖.๔ การบริการ

- มีรีสอร์ท จำนวน ๒ แห่ง คือ รัชฎาพรรีสอร์ทและเป่าตุ้งรีสอร์ท

๖.๕ การท่องเที่ยว

- สถานที่ไหว้พระ คือ ไหว้พระธาตุเจดีย์ ไหว้พระเศรฐ์หินใจ วัดบ่อกรุ
- สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ คือ วิหารหลวงปู่ดำ ศาลเจ้าพ่อดงไม้งาม

๖.๖ อุตสาหกรรม

-

๖.๗ การพาณิชย์/กลุ่มอาชีพ

- กลุ่มอาชีพทอผ้าพื้นบ้าน (ผ้าขาวม้า ๕ สี), กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วย, และทำดอกไม้ประดิษฐ์
- แปรรูปสินค้าท้องถิ่น(กล้วยแปรรูป กล้วยม้วน กล้วย)

-

๖.๘ แรงงาน

ค่าจ้างแรงงาน วันละ ๓๐๐ บาท

๗. ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

๗.๑ การนับถือศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

- ศาลเจ้าพ่อดงไม้งาม เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ
- หลวงปู่ดำ เป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดบ่อกรุ ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ
- พระธาตุเจดีย์เศรฐ์หินใจ

๗.๒ ประเพณีและงานประจำปี

- ประเพณียถงสงกรานต์ตำบลบ่อกรุ จัดขึ้นทุกวันที่ ๑๙ เมษายน ของทุกปี
- ประเพณีลอยกระทง
- ประเพณีทำบุญประจำปีวัดบ่อกรุ
- งานขึ้นศาลเจ้าพ่อดงไม้งาม

๗.๓ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าตีนจก ผ้ามัดหมี่ ผ้ามัดหมี่สลับขีด
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าขาวม้า ๕ สี
-
- ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๕ พูดภาษาลาวครั้งสำเนียงภาษาวรรณยุกต์สูงต่ำ

๗.๔ OTOP สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

- ผ้าขาวม้า ๕ สี
- กล้วยม้วน กล้วยตาก
- ผลิตภัณฑ์ จากผ้าขาวม้าห้าสี เช่น กีบติดผม

๗.๖ ด้านศิลปกรรม

- สิ่งก่อสร้างศาสนสถานภายในบริเวณวัด ประกอบด้วยวิหารราย เจดีย์กลางน้ำ พระธาตุเจดีย์เศรฐ์

หินใจ

๗.๗ ด้านการแพทย์แผนไทย

- มีการปลูกพืชสมุนไพรในบริเวณวัดบ่อกรุ

๗.๘ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- มีการปลูกป่าบริเวณวัดบ่อกรุละศาลเจ้าพ่อดงไม้งามรวมทั้งสวนป่าบริเวณที่สาธารณหนองศาลาหมูที่๗

๘. ทรัพยากรธรรมชาติ

๘.๑ น้ำ

- ประชาชนส่วนใหญ่ใช้น้ำประปาผิวดิน และน้ำบาดาล ในการอุปโภคและบริโภค
- น้ำที่ไหลผ่าน มี ๒ ห้วย คือห้วยขจี และห้วยกระเสียว

๘.๒ ป่าไม้

-

๘.๓ ภูเขา

-

๘.๔ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- คุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่เดิม ยังไม่ถูกทำลาย

๑๐ . อื่น ๆ (ถ้ามี/ระบุด้วย)

ส่วนที่ ๒

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลบ่อกรู

เทศบาลตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นหน่วยงานที่มีประชากรเป็นชาวลาว ครึ่งมากกว่าร้อยละแปดสิบและเป็นพื้นที่ซึ่งมีความพร้อมเกี่ยวกับบุคลากรและองค์ความรู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หลายคน ในขณะเดียวกันก็มีโรงที่กระตุก ซึ่งสามารถรองรับการทอผ้าได้ ประกอบกับผู้บริหารให้ความสำคัญโดยการส่งเสริมทั้งทางด้านเงินอุดหนุนกิจการทอผ้าและการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้า รวมถึงการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆอยู่แล้ว ซึ่งในโอกาสต่อไปจะมีการเสริมให้มีการผลิตผ้าจากและผ้ามัดหมี่ลวดลายโบราณตามแบบอย่างของเก่า โดยเทศบาลตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงาน ทางด้านการตลาดตลอดจนจัดหาสถานที่เพื่อตั้งวางสินค้าในการจำหน่ายต่อไป

การตั้งถิ่นฐานของลาวครั้งในประเทศไทย

ลาวหรือไทยคือชนชาติเดียวกัน มีบรรพบุรุษร่วมกันจึงได้มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูด ภาษาเขียนใกล้เคียงกันมาก การปรากฏตัวของชาวลาวครั้งในประเทศไทยพบว่าการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในรัชสมัยกรุงธนบุรี ดังปรากฏหลักฐานในปี พ.ศ.2314 ปรากฏว่ามีความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์ลาวและเสนาบดีชั้นผู้ใหญ่ 2 ตระกูล ทำให้มีการกระด้างกระเดื่องและแยกตัวไปตั้งสร้างเมืองใหม่บริเวณริมแม่น้ำโขง ชื่อนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภูและกษัตริย์ลาวได้ส่งกองทัพมาตีเมื่อมีการพ่ายแพ้และบริเวณและเกิดการสู้รบซึ่งฝ่ายเสนาบดีชั้นผู้ใหญ่ซึ่งได้ตั้งตัวเป็นเจ้าเมืองใหม่เกิดการเปลี่ยนแปลงเสียชีวิตไป ส่วนหนึ่งและกลุ่มที่ยังเหลืออยู่จึงได้ไปขอความช่วยเหลือจากพม่าและเจ้าเมืองจำปาศักดิ์แต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือแต่ให้ที่มั่นอยู่บริเวณชายแดนนครจำปาศักดิ์ จากนั้นจึงได้มาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารจากเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เพื่อขอเข้าเป็นขอบขันธสีมา ถวายตัวเป็นเมืองขึ้นกับไทย ซึ่งได้ทรงโปรดให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีห์เป็นผู้นำทัพไปช่วยเหลือตีเวียงจันทน์โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าเมืองหลวงพระบางซึ่งเป็นคู่สงครามกับเวียงจันทน์มาก่อน และเมื่อได้รับชัยชนะก็ได้มีการกวาดต้อนผู้คนชาวลาวทั้งเชื้อพระวงศ์ สนม กำนัน ขุนนางข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ทหารและประชาชน พร้อมทั้งบริวารและเกลี้ยกล่อมหัวเมืองรายทางต่างๆ เช่น ชาวลาวทรงดำ มายังกรุงธนบุรี โดยให้ตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองเพชรบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี ส่วนลาวเวียงโปรดให้ไปตั้งบ้านเรือนแถวจังหวัดสระบุรี ลพบุรี ตะพานหิน จันทบุรี ลาวภูครังจากเมืองภูครัง ซึ่งเป็นเมืองริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ให้เข้ามาตั้งบ้านเรือนแถบนครชัยศรี พร้อมทั้งอัญเชิญพระแก้วมรกตและพระบางลงมาประดิษฐาน ณ กรุงธนบุรี ในปีพ.ศ. 2358 ในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์ ได้ส่งครอบครัวลาวเมืองภูครังมายังกรุงเทพมหานคร โปรดให้ไปตั้งบ้านเรือนที่นครชัยศรี และในรัชสมัยของรัชกาลที่ 3 ชาวลาวครั้ง ซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองภูครัง ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ได้ถูกกวาดต้อนมาในประเทศไทยอีกครั้งในสมัยที่ไทยได้ทำสงครามกับญวนโดยการยกทัพกลับจาก

ญวนยกทัพผ่านลาวได้ตั้งมั่นชั่วคราวอยู่ที่เมืองภูคั้ง แล้วจึงนำชาวลาวเหล่านี้มาด้วยและโปรดให้ไปตั้งมั่นอยู่ที่เมืองสุพรรณบุรีและเมืองนครชัยศรี จึงได้เรียกว่า ลาวภูคั้งหรือลาวคั้ง ในสมัยที่ลาวอพยพลงมาอยู่ที่เมืองด่านชั่วคราวตอนนั้น ลาวอดอยากมากไม่มีเครื่องมือทำนาจึงได้เลี้ยนครั่งไว้สำหรับย้อมผ้าซึ่งเป็นสิ่งที่ถนัดและคุ้นเคย ดังนั้นคนไทยจึงเรียกลาวกลุ่มนี้ว่าลาวคั้งหรือลาวซี้คั้ง ซึ่งอาจจะเป็นที่มาของชื่อลาวคั้ง สีแดงที่ได้จากคั้ง เป็นสีที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นและสดใสที่ใช้ในการย้อมผ้าเพื่อใช้ทอเป็นผ้าจกของชาวลาวคั้ง

การตั้งถิ่นฐานของลาวคั้งในเขตเทศบาลตำบลบ่อกรู

เทศบาลตำบลบ่อกรู มีชาวลาวคั้งอาศัยอยู่ ซึ่งจำนวนประชากรส่วนใหญ่ เกือบ 80%ชาวลาวคั้งที่มีภาษา วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างออกไป นอกจากนั้นยังมีผ้าทอที่สวยงามและประณีตที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง ชาวลาวคั้งส่วนใหญ่ จะใช้นามสกุล “ กภาพักดี ” เอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาวลาวคั้งที่สามารถแบ่งแยกได้ทันทีที่พบคือภาษาพูด ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่มีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงสูง ชาวลาวคั้ง มักเรียกตัวเองตามสำเนียงภาษาท้องถิ่นว่า “ ลาวซี้คั้ง ” หรือ “ ลาวคั้ง ” นอกจากนั้น ยังมีวัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ได้แก่ประเพณียกธง ที่ยังยึดถือและสืบทอดปฏิบัติกันมาโดยจัดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี และประเพณีขึ้นศาลจ้าวนาย ชาวลาวคั้งจะมีความผูกพันทางเครือญาติสูงมาก ซึ่งถือว่าเป็นเหตุผลที่มีการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์และการธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตัว สำหรับประเพณียกธงนั้น เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจของประชาชนในท้องถิ่น จะมีการทำพิธีในช่วงสงกรานต์ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละตำบล กำหนดวันไม่พร้อมกัน ส่วนมากมักกำหนดวันจัดงานในระหว่างเทศกาลสงกรานต์ เนื่องจากในช่วงงานเทศกาลสงกรานต์นั้น บรรดาบุตรหลานนอกพื้นที่หรือผู้ที่เดินทางไปต่างจังหวัดจะเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านเกิดและรดน้ำดำหัวญาติผู้ใหญ่ สำหรับการทำธงซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญที่สุดของชาวลาวคั้งนั้นจะเริ่มดำเนินการโดยการจัดเตรียมคันธง โดยผู้ชายจะการช่วยกันตัดไม้ไผ่ ที่มีความยาว สภาพสวยสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะหาได้ เพื่อมาตกแต่งให้สวยงาม ในขณะที่ผู้หญิงนั้นจะต้องจัดเตรียมผ้าทำธงธง โดยการนำผ้าผืนซึ่งทอให้มีขนาดกว้าง 45 นิ้วยาว 5 เมตร มาประดับตกแต่งให้สวยงามโดยไม่จำกัดแนวความคิดในการตกแต่ง การตกแต่งผ้าธงทำได้โดยการปักลวดลายให้สวยงาม ด้วยผ้าที่มีสีสันสดใสพร้อมทั้งติดก๊วยห้อยที่ทำจากฝ้ายทำเป็นลูกตุ้มเล็กๆ ถักทอ ร้อยเรียงให้สวยงาม ประดับชายผ้าหรือชายธงเพื่อให้เกิดการถ่วงน้ำหนัก แล้วนำมาประดับตกแต่งเย็บตรึงติดกับปลายไม้ไผ่หรือลำธง จากนั้นก็นำเข้าแห่ร่วมขบวนเวียนรอบโบสถ์หรือศาลาวัดหรือสถานที่สำคัญในวัด ซึ่งสถานที่แห่งนั้นต้องมีพื้นที่กว้างขวาง เนื่องจากจำนวนของคนเข้าร่วมแห่มีจำนวนมากและคันธงหรือคันธงที่ทำจากไม้ไผ่มีความยาวมาก มีการแห่ธงรอบๆสถานที่สำคัญในวัด จำนวน 3 รอบเพื่อความเป็นสิริมงคลในระหว่างที่ทำการแห่ธงนั้น ผู้ร่วมขบวนแห่จะมีการฟ้อนรำและมีมือบรรเลงเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองธง เมื่อครบ 3 รอบแล้วจะนำคันธงเหล่านั้นไปปักลงหลุมต่างๆที่ขุดเตรียมไว้ให้ ซึ่งในการนำธงลงไปปักไว้ในหลุมนั้น เพื่อความสนุกสนาน ซึ่งมักจะมีการกลั่นแกล้งจะคณะผู้แห่ธงคันอื่นซึ่งไม่ยอมให้มีการปักธงในหลุมที่ได้ขุดเตรียมไว้ เปรียบเสมือนหนึ่งการพบเจออุปสรรคขวากหนามที่ต้องผ่านพ้นไปได้ และได้และเมื่อปักธงลงในหลุมได้เรียบร้อยแล้วก็จะมีการเฉลิมฉลองโดยการฟ้อนรำในท่วงท่าต่างๆซึ่งทุกคนต่างพร้อมใจกันในการเล่นดังกล่าว ผ้าธงที่ติดอยู่บนปลายธงที่ได้รับการตกแต่งให้สวยงามนั้น เมื่อได้รับแรงลมพัดผ่านจะพลิ้วไหวกวัดแกว่งสวยงามมาก เนื่องจากการมีการตกแต่งถ่วงน้ำหนักด้วยตุ้มที่ทำจากฝ้ายที่เชิงชายผ้าธง

การแต่งกายของชาวลาวครั้ง ในชีวิตประจำวันจะแต่งกายตามปกติ ยกเว้นในการจัดงานประเพณีหรืองานที่มีการรวมกลุ่มที่เป็นงานซึ่งแสดงออกถึงการรวมกลุ่มกัน ซึ่งแสดงออกถึงความสามัคคีของหมู่คณะหรือการรับแขกคนสำคัญของท้องถิ่น ผู้ชายจะมีผ้าขาวม้าคาดเอวเป็นลายตารางหมากรุก 5 สี ส่วนผู้หญิงจะมีการแต่งกายด้วยผ้าทอมัดหมี่ ต่อผ้าขึ้นตีนจก ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนตัวผ้าขึ้น นิยมทอด้วยผ้ามัดหมี่ทอแซมสลับกับการ “ ทอแบบขีด ” เป็นลายทางเล็กๆสีเหลืองหรือสีขาวคั่นระหว่างผ้ามัดหมี่เพื่อแบ่งช่องลดลายผ้าสำหรับเน้นลดลาย วัสดุที่ใช้ได้แก่ ผ้าฝ้าย ผ้าไหม หรือใยสังเคราะห์ ส่วนตีนจกสีแดงนั้นใช้เป็นชายขึ้นหรือเรียกกันว่าตีนขึ้นนั้น ความยาว ได้เขาลงไป โดยเย็บต่อกันกับผ้ามัดหมี่ให้เป็นชายขึ้น จากนั้นก็นำผ้าตีนจกซึ่งปกติจะมีสีแดงมาเย็บต่อเป็นชายผ้าขึ้น สวมกับเสื้อที่ตัดเย็บสวยงามประณีต ส่วนใหญ่มักจะเป็นเสื้อแขนกระบอกสีขาว สีครีม หรือสีที่เรียบร้อย ไม่ฉูดฉาดตาหรือเสื้อผ้าลูกไม้ ส่วนผู้สูงอายุมักจะสวมกับเสื้อคอกระเช้าสีขาว วิธีสวมผ้าขึ้นตีนจกจะไม่สวมให้ยาวกรอมเพื่อความสะดวกในการก้าวเดิน ซึ่งการแต่งกายด้วยผ้าขึ้นตีนจกชนิดนี้ ถือว่าเป็นการแต่งกายให้เกียรติแก่ผู้มาเยือนต่างถิ่นหรือใช้ในงานเทศกาลสำคัญเพื่อแสดงความสามัคคี เช่น งานประเพณียกรัง และงานสงกรานต์ เป็นต้น ส่วนผู้หญิงชาวลาวครั้ง มักจะมีผ้าขึ้นตีนจกคนละผืนเท่านั้น ในการสวมใส่ผ้าขึ้นตีนจกนั้น ผู้สวมใส่จะระมัดระวัง ดูแล รักษา ไม่ให้เกิดความสกปรกขึ้นกับผ้าขึ้นตีนจก เมื่อใช้เสร็จมักจะนำออกไปผึ่งลม แล้วม้วนเก็บไว้ในบริเวณที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก เพื่อเป็นการเก็บรักษาและยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานขึ้น ปกติจะไม่ซักทำความสะอาดบ่อย ๆ เพื่อเป็นการถนอมสีสันทนและเนื้อผ้าให้คงทนถาวรเนื่องจากถือว่าเป็นสมบัติของบรรพชนที่สืบทอดถึงลูกหลาน

ผ้าตีนจก

กระบวนการทอผ้า/วิธีการทอผ้า

วัตถุดิบในการทอผ้ามัดหมี่และผ้าจก

นางวัน จันทร ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านทุ่งกฐิน ในเขตในพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อป๋อกรุ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นท่านนี้ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าทั้งผ้ามัดหมี่และผ้าจกว่ามีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและปลูกฝ้ายไว้ใช้สำหรับทอผ้า เกือบจะทุกหลังคาเรือนเพราะต้องทอผ้าไว้ใช้ในครอบครัวสมัยโบราณไม่มีการซื้อ-ขาย เพราะทุกครอบครัวต่างก็ต้องทอผ้าไว้ใช้เอง ตามคำบอกเล่าว่า “ สมัยพูนน ปลูกหม่อน เลี้ยงม่อนเอง บ้านไผ่ บ้านไผ่ กะเลี้ยงม่อน ปลูกหม่อน แต่ม่อน มันตายไว ได้กลืนน้ำตมหน่อไม้ มันกะเหลียงเอ้มเข้มแล้ว ปลูกหม่อนเลี้ยงม่อน สาวเอาไหมมันมาตำหูก ผ้าไหมเบ้งยาก เอาไว้ใส่ไปเอาบุญ แล้วกะปลูกฝ้ายเอาไว้อ้าว ไปเฮ็ดด้ายตำหูก ผ้าฝ้ายนุ่งซำบายเด้อ นุ่งเฮ็ดเวียก เฮ็ดงาน มันสะดวกกว่ากัน บ่ต้องนมมันยากเด้อ ใส่ผ้าฝ้ายซำบายหลายแท้อยู่กอน ” ซึ่งแปลความหมายได้ว่าการปลูกฝ้ายและเลี้ยงไหมไว้ทอผ้ามีมานานแล้วในรุ่นของบรรพบุรุษ และคุณป้าสมยา ศีลาธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านใต้พัฒนา ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อป๋อกรุ ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อยืนยันว่า “ สมัย พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เขาปลูกหม่อน เลี้ยงม่อน บ่อห็นอ้อบ่อได้ไหมมาตำหูก แต่ม่อนมันตายไว เลี้ยงยากแท้อยู่ ฝ้ายกะปลูกที่บ้าน เอาไว้ตำหูก ไว้ใส่เฮ็ดเวียกเฮ็ดงาน มันซำบาย ผ้าไหมเขาเอาไว้ใส่ไปวัดบ่อห็นกะใส่งานบวชลูกหลาน ” ซึ่งแปลความหมายได้ว่า ในเขตอำเภอเดิมบางนางบวช การปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมและการปลูกฝ้าย เพื่อใช้ทำเส้นด้ายก็เริ่มหมดไป กลายเป็นซื้อวัตถุดิบจากแหล่งที่มีจำหน่าย ความสะดวกสบายมีมากขึ้น ปัจจุบันไม่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและปลูกฝ้ายอีกแล้ว เนื่องจากพื้นที่ซึ่งเคยใช้ในการปลูกพืชเหล่านั้นเปลี่ยนเป็นพื้นที่สำหรับ

ใช้ทำเกษตรกรรม เช่น ปลูग्มะม่วงและไม้ผลต่างๆแทนการปลูกหม่อนและปลูกฝ้าย นอกจากนั้น พื้นที่เหล่านั้นยังกลายเป็นที่ตั้งบ้านเรือนของบุตร หลาน ซึ่งแยกออกไปสร้างครอบครัวใหม่ และเพราะพื้นที่เหล่านั้นใช้ปลูกพืชผลทางการเกษตร เช่นทำนาและไร่อ้อย เมื่อมีการใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืชทำให้ไม่สามารถเลี้ยงตัวหม่อนได้อีกต่อไป การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและปลูกฝ้ายสำหรับใช้ทำเส้นด้ายจึงหายไปจากชุมชน กลายเป็นข้อวิบัติจากแหล่งที่มีจำหน่ายที่หาซื้อได้ตามท้องตลาดหรือศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคต่างๆ ในการผลิตผ้าแต่ละครั้งจะใช้ผ้าไหมที่มีการทำจำหน่ายตามแหล่งความความเชื่อถือของแต่ละคน และนอกจากนั้นยังมีการใช้ฝ้ายจากแหล่งจำหน่ายต่างๆ ตามที่ คุณพะเยาว์ จันทร (2552) ได้เล่าให้ฟังว่า “ พี่ชอบด่ำทุกผ้าไหม ใช้ไหมที่ซื้อมาจากขอนแก่น มันสวยดี กิโลหนึ่งราคา 1,300 บาท ความจริงไหมกิโลหนึ่งเยอะนะคะเพราะมันเบา ด่ำทุกได้หลายผืน ใช้ไหมน้อยที่ต้องแล้ว เอี้ยยชอบใช้ของจังหวัดขอนแก่น เพราะเส้นไหมเค้างาม ขึ้นเงา เวลาด่ำเป็นโตจีนหมีแล้วงามแท้ๆ ” นั้นหมายความว่าในขณะที่วิทยาศาสตร์และความก้าวหน้าทางวิทยาการเพิ่มมากขึ้น จึงมีการประดิษฐ์เส้นใยสังเคราะห์เข้ามาแทนที่ผ้าไหมและผ้าฝ้าย เนื่องจากหาซื้อได้ง่าย ประกอบกับราคาถูก ขั้นตอนในการจัดหาไม่ยุ่งยากซับซ้อน อีกทั้งมัดหมี่จากใยประดิษฐ์หรือใยสังเคราะห์ ก็มีจำหน่ายทั่วไป ประกอบกับผ้าที่ผลิตจากใยสังเคราะห์จะมีความมันวาว เงางาม ดูแลรักษาง่าย สีสดทนไม่ตก จึงเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน ตามคำบอกเล่าของ นางประเทือง กาฬภักดี ประธานกลุ่มทอผ้าชุมชนบ้านทุ่งกฐิน ซึ่งได้ให้ความเห็นไว้ว่า “ เดิมนั้นคนนิยมใช้ด้ายประดิษฐ์เพราะมันราคาไม่แพง สีไม่ตก มีตั้งหลายสี สดใสทั้งนั้นเลย บ้าคนนี่ละไม่เอาด้วยหรอกถ้าจะให้กลับไปใช้วิธีย้อมมัดหมี่แบบดั้งเดิม มั่วเสียเวลา ไม่ต้องทำมาหากินอะไรเลย ” คุณป้า ประเสริฐ ภูขันธ์ คุณป้าบุญ กาฬภักดี คุณป้าเงินสอน ภูขันธ์ คุณป้าบุญนำ กาฬภักดี คุณป้านิ่ม กาฬภักดีและพี่สุบิน กาฬภักดี ซึ่งได้ร่วมกันพูดคุยรำลึกถึงความหลังเกี่ยวกับการทอผ้าของบรรพบุรุษและได้พูดคุยตอบข้อซักถาม ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้สอบถามถึงเรื่องการทอผ้าว่า หากจะมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและย้อมสีผ้าด้วยวิธีดั้งเดิมหรือให้ปลูกฝ้ายเพื่อใช้สำหรับทำเส้นด้ายอีกครั้งจะมีความคิดเห็นอย่างไร ซึ่งได้คำตอบจากคุณป้า ประเสริฐ ภูขันธ์ ว่า “ ถ้าให้กลับไปปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแล้วย้อมสีเอง..บ่เอาเด็ดขาด โอ้ย! ลำบากมากเสียเวลาทำมาหากินกันเลยละ สมัยนี้เฮ็ดแบบนั้นบ่ได้แล้ว ถ้าไปเฮ็ดอย่างอื่น ลูกหลานอดข้าวตายพอดี บ่ไหว บ่ไหว ” ซึ่งแปลความหมายของคำพูดได้ว่าหากจะต้องกลับไปใช้วิธีปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแล้วย้อมสีด้วยวิธีแบบดั้งเดิมมันเสียเวลามากคงจะไม่กลับไปใช้วิธีดั้งเดิมอีกแล้ว

ดังนั้นจะพบว่าวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้า ได้มาจาก 2 แหล่งคือ แหล่งแรก ในสมัยก่อนนั้นได้จากการผลิตเส้นใยเอง ทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหมโดยการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและปลูกฝ้ายมาทอเป็นเส้นใย แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ด้วยสภาพเศรษฐกิจที่บีบรัดทำให้คนจำเป็นต้องทำมาหากิน เพื่อประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและเพื่อใช้พื้นที่สำหรับทำการเกษตรกรรม ซึ่งผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ยังคงเคยพบเห็นการผลิตเส้นไหมและเส้นด้าย นั้นหมายความว่ามีความมีการเลี้ยงไหมและปลูกฝ้ายมาเมื่อไม่เกิน 60 ปีที่ผ่านมาแน่นอน อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังมีการทอผ้ามัดหมี่และการจกด้วยผ้าไหมอยู่ประปราย แต่เป็นเส้นไหมและด้ายที่ได้จากการซื้อหามาตามแหล่งต่างๆ ซึ่งเส้นไหมและด้ายรุ่นใหม่ๆนี้ได้ผ่านการผลิตโดยเครื่องจักรหรือเครื่องมือที่ทันสมัย ทำให้ได้เส้นไหมและเส้นด้ายที่สม่ำเสมอ เป็นมันวาว ในขณะที่ไหมที่เป็นผลผลิตของคนรุ่นเก่าซึ่งพบได้จากผ้ามัดหมี่และผ้าจกเป็นมรดกตกทอดของบรรพบุรุษ นางบุญ กาฬภักดี นั้น อายุกว่า 150 ปี ปรากฏว่ามีเส้นไหมขนาดใหญ่ เนื้อผ้าไม่ขึ้นเงา ซึ่งคุณป้าบุญอธิบายให้ฟังถึงเหตุผลที่เส้นไหมไม่มีความเงางามว่า สมัยก่อนผลิตมาอย่างไรก็ใช้อย่างนั้น ไม่ได้นำมาตกแต่ง อะไรเพิ่มเติมอีกนอกจากการให้สีส่นและมัดหมี่ ส่วนที่มาของวัตถุดิบอีกแหล่งก็คือ เส้นใยสังเคราะห์หรือเส้นใยประดิษฐ์ เป็นเส้นใยที่เป็นแต่ละคน ดังคำสนทนาของ นางวัน จันทร ว่า “ ผ้า มัดหมี่จะสวย หรือบ่

สวย อยู่ที่คนมัดหมี่ มัดหมี่ให้สวย ต้องใช้กาบกล้วยหรือหยวกกล้วยมาชุตให้บาง แล้วเอาไปตากแดดจากนั้น ต้องตากแดดนะ เวลาใช้ให้เอาไปจุ่มน้ำ หยวกกล้วยต้องไม่แก่หลาย ขนาดต้นกล้วยที่จะเอามาใช้มัดหมี่นี้ต้อง เอามือกำรอบ เพราะถ้าลำแก่มันจะเปราะ ขาดง่าย สีก็สลับกัน ” แปลความหมายได้ว่า ลวดลายมัดหมี่จะ สวยหรือไม่นั้น คนที่มัดหมี่เป็นคนที่สำคัญและเทคนิคที่จะเลือกใช้ผลผลิตของผลิตขึ้นโดยความเจริญทางด้าน เทคโนโลยี ซึ่งหาซื้อได้ง่าย และสะดวกสำหรับการใช้สอย สีสดใส สีสันสดใ สีสันไม่ตกและราคาถูก ซึ่งได้รับความนิยมมาก

รูปที่ 1. รูปเส้นใยสังเคราะห์

รูปที่ 2. มัดหมี่สำเร็จรูปจากเส้นใยประดิษฐ์

วิธีการทอผ้ามัดหมี่

วิธีการมัดหมี่ เป็นการสร้างลวดลายบนเส้นหมี่ คุณสมบัติเฉพาะของการมัดหมี่คือรอยซึมของสีที่ ผสมผสานไปตามบริเวณของลวดลายหมี่ไม่ถูกมัดและการเหลื่อมล้ำกันของสีบนตำแหน่งของเส้นด้าย ในการ มัดหมี่ เพื่อย้อมเส้นด้ายหรือเส้นไหม นั้นต้องออกแบบลวดลายได้ก่อนว่าจะมัดหมี่ให้เป็นลวดลายอะไร หาก ต้องการให้มีหลายสีก็ต้องมัดย้อมหลายครั้งจนกว่าจะได้ครบเท่ากับจำนวนสีที่ต้องการ แล้วจึงนำไปกรอลงใส่ หลอดเพื่อนำไปร้อยใส่ในกระสวยสำหรับเตรียมทอลวดลายต่อไปในการทอนั้นใช้วิธีการขัดสานธรรมดาซึ่งจะทำ ให้เกิดการคลาดเคลื่อนที่แตกต่างจากลายชนิดอื่นๆลวดลายบนเนื้อผ้าที่เกิดจากรอยมัดและการให้สีบนใน

ระหว่างการมัดย้อม ในการทำผ้ามัดหมี่จำเป็นต้องใช้ความชำนาญและทักษะในการมัดย้อมเส้นด้ายและการทอตามคำบอกเล่าของนางวัน จันทร ว่า “ ผ้าอีสวย หรือไม่สวย อยู่กับคนมัดหมี่ มัดหมี่สวย ต้องใช้กาบกล้วยหรือหยวกกล้วยมาชุดให้บางที่สุดเท่าที่จะทำได้ จากนั้นต้องตากแดดเด้อ หยวกกล้วยต้องบ่แก่มาก ขนาดต้นกล้วยที่เอามาใช้มัดหมี่นี้ต้องกำรอบ เพราะถ้าลำแก่มันนิเปราะ ขาดง่าย สีจะสลับกันมั่วคัก จังหวะการกระแทกฟืมนี้สำคัญ มันนิเอ็ดให้ผ้าสวยงามสม่ำเสมอต้องรู้จักจังหวะจะโคน กระแทกปึงๆๆ ได้ผ้าแน่นปึง บ่ไหว มันต้องรู้จังหวะการกระแทกฟืมด้วยนำเด้ออีนาง ”

ลวดลายผ้ามัดหมี่

ผ้ามัดหมี่ เป็นการสร้างลวดลายบนผืนผ้าทอให้เป็นรูปทรงต่างๆตามที่ผู้ทอต้องการ การมัดหมี่คือการทำให้เกิดลวดลายบนวัตถุดิบที่จะใช้ในทอผ้า เช่นผ้าฝ้าย ผ้าไหมหรือเส้นใยสังเคราะห์ในการสร้างลวดลายนั้นทำได้โดยการย้อมเส้นไหม ฝ้าย หรือเส้นใยสังเคราะห์โดยการผูกหรือมัดลวดลายให้เกิดช่องว่าง สีไม่ติดกัน ในการมัดย้อมเส้นใยแต่ละผืนจะใช้เวลาและความประณีต ต้องระมัดระวังในการจัดเรียงเส้นใยให้สม่ำเสมอ ลวดลายจะสวยงามแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับเทคนิคของเปลือกกกล้วยซึ่งจะใช้เป็นขนาดกำลังพอดีจะเป็นวิธีการที่ดีในการได้สีของหมี่ที่งดงามสีสันทันกันซึ่งเป็นสาเหตุทำให้สีสันทันของลวดลายเพี้ยนจากที่ต้องการ

1. ลวดลายผ้ามัดหมี่และผ้าจกของชาวลาวครั้งแบบดั้งเดิม ลวดลายที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษพบว่ายังมีจำนวนมาก เพราะมีการเก็บรักษาไว้อย่างดี ซึ่งประกอบไปด้วยลวดลายแบบดั้งเดิม ที่มีการสืบทอดกันมาโดยวิธีแกะลวดลายตามแบบอย่างที่บรรพบุรุษออกแบบและทอไว้ ดังนี้

ผ้ามัดหมี่

รูปที่ 1 ลวดลายหมี่ขอท่วง

(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางบุญ กาฬภักดี อายุกว่า 140 ปี)

เป็นลวดลายที่ทอไว้ใช้ในชีวิตประจำวันทั่วไป โดยการมัดหมี่ให้เป็นรูปตะขอกเกี่ยวกับกระหวัดต่อเนื่องกันไป มีการเพิ่มลวดลายอื่นแทรกเสริมเข้ามาเพื่อไม่ให้มีช่องว่างมากเกินไป ที่มาของลวดลายมาจากการเลียนแบบสิ่งของที่เห็นตามธรรมชาติ เพิ่มเติมลวดลายเสริมเข้ามาด้วยจินตนาการของผู้ออกแบบลวดลาย โดยไม่มีการจำกัดว่าจะใช้กับลวดลายใดบ้าง ส่วนสีสันทันขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความพอใจของผู้สร้างสรรค์ลวดลาย ใช้สำหรับทอเป็นผ้าชิ้นหรือผ้าถุงใช้ในชีวิตประจำวันทั่วไป

รูปที่ 2 ลวดลายหมี่กาบและหมี่ขอสลัขิด
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางบุญ กาฬภักดี อายุของผ้า ไม่ต่ำกว่า 150 ปี)

ผ้ามัดหมี่ที่ทอสลักับขิดชนิดต่างๆและต้องนำมาต่อกับจกจะได้เป็นผ้าชิ้นตีนจก มักจะใช้สวมใส่ในงานสำคัญเช่นงานทำบุญต่างๆ ลวดลายที่ปรากฏในภาพ เป็นลวดลายหมี่กาบ คั่นตาด้วยขิด ชนิดต่างๆซึ่งในรูปภาพนี้เป็นขิดไม้ลอดและขิดขอแมงงอด (แมลงป่อง)และมีการมัดหมี่แซมสลัด้วยหมี่ขอ เพื่อเพิ่มลวดลายและเป็นการเน้นให้ลวดลายหมี่ดาบชัดเด่นขึ้น หมี่กาบ หมายถึง ลวดลายที่คดโค้งไปมาไม่มีที่สิ้นสุด (ไม่มีหัวไม่มีหาง) ส่วนลวดลายเล็กที่แทรกแซมเข้ามานั้นเพื่อไม่ให้ว่างพื้นที่มากเกินไป การเลือกลวดลายมาแซมสลัไม่ควรใช้ลวดลายที่ใช้พื้นที่มากนัก เนื่องจากจากบดบังลวดลายของหมี่กาบ ซึ่งต้องการเน้นให้เห็นเด่นชัด นิยมทอเป็นผ้าชิ้นหรือผ้าถุง

รูปที่ 3 ลวดลายขิดขอแมงงอด
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางบุญ กาฬภักดี)

ภาพนี้ต้องการแสดงให้เห็นลวดลายขีดขอมแงงอด (แมลงป่อง) ที่ใช้ขีดเพื่อแบ่งกันลวดลายมัดหมี่ให้เห็น ลวดลายเด่นชัดเจน ลายขีดขอมแงงอดนี้จะพบว่าเป็นขีดที่ใช้คั่นลวดลายผ่านมัดหมี่ให้เป็นตารางชัดเจน ที่มาของ ชื่อขีดขอมแงงอด มาจากแมลงป่องหรือแมลงป่องเวลาชูหางเวลาเดินสายไปมา

รูปที่ 4 ลวดลายหมี่ทิวน้อย-หมี่ตา
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางประเสริฐ ภูษัง อายุของผ้าประมาณ 100 ปี)

ลวดลายชนิดนี้เป็นลวดลายเก่าแก่ซึ่งเป็นที่นิยมและเป็นที่ต้องการของนักสะสมลวดลายผ้ามาก ปัจจุบันไม่ค่อยมีผู้ทอเพิ่ม เนื่องจากทำได้ยากต้องใช้ทักษะค่อนข้างสูงในการมัดหมี่ ในการทอ ต้องใช้เส้นไหมที่มีความละเอียด เช่น ไหมน้อย ที่มาของลวดลาย เกิดจากการสร้างสรรค์และจินตนาการที่ไม่มีจุดจบคำว่า “ ทิว ” หมายถึงเป็นแถวเป็นแนวยาวสุดสายตา (คุณพะเยาว์ จันทร, 2552) ส่วนหมี่ตา คือลวดลายมัดหมี่ที่ทำเป็นช่องๆเพื่อใช้ในการสับหว่างสำหรับแบ่งช่องให้เห็นลวดลายชัดเจนขึ้น นิยมทอเป็นผ้าซิ่นหรือผ้าถุง

รูปที่ 5 ลวดลายหมี่นกยูง (แวมยุรา)
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางสาวพะเยาว์ จันทร)

ลวดลายหมี่นกยูง มักจะนิยมทอมัดหมี่ทั้งผืน โดยไม่ใช้ลายขีดมาคั่นเพื่อแบ่งลวดลายเนื่องจากช่างทอ ต้องการโชว์ความสวยงามของลวดลายที่ละเอียดและอ่อนช้อยของสีสันทัน ที่มาของลวดลาย เกิดจากจินตนาการ

มาจากการลำแพนทางของนกยูง ที่กำลังย่างเยื้องเดินกรีดกราย นางสาวพะเยาว์ จันทร, 2552) ลวดลายมัดหมี่ชนิดนี้หายากมากในปัจจุบัน เนื่องจากการเป็นกรรมวิธีที่ต้องใช้ทักษะ ความละเอียดอ่อนและความชำนาญสูงของผู้มัดหมี่ ประกอบกับต้องใช้ความอดทนรวมไปถึงใช้เวลามากในการมัดหมี่ ลวดลายนี้ใช้เป็นงานมัดหมี่ทอทั้งผืน ไม่นิยมนำมาต่อกับตีนจกเนื่องจากต้องการเน้นความโดดเด่นของลวดลาย ส่วนมากจะใช้สวมใส่ในงานพิธีสำคัญ

รูปที่ 6 ลวดลายหมี่กระเตยของตอ
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางบุญ กาฬภักดี)

ลวดลายกระเตยของตอ (ตัวกระเตยเกาะอยู่บนขอนไม้ในลักษณะของการเอี้ยวตัว)เป็นลวดลายที่ได้รับความนิยมและพบเห็นในลวดลายมัดหมี่จำนวนมาก เนื่องจากความสวยงามของลวดลาย นิยมทอแบบมัดหมี่ทั้งตัว ไม่มีแซมด้วยลวดลายขีด เนื่องจากการเน้นให้เห็นความสวยงามของลายมัดหมี่ รวมทั้งความชัดเจนของลวดลาย สีเส้นที่ใช้ในการมัดหมี่สดใส ร่าเริง มักนิยมใช้ลวดลายมาแซมสลับเพื่อเพิ่มสีสันให้ดูงดงามมากยิ่งขึ้น โดยใช้ลวดลายแมงกะเบี่ยง (ผีเสื้อ) ซึ่งใช้สีสดใสที่ได้จะมาจากลายแซม เนื่องจากแมงกะเบี่ยงหรือผีเสื้อมีสีสันที่งดงาม ลวดลายแมงกะเบี่ยง มักใช้เป็นลวดลายแซมสลับกับลวดลายหลักเสมอ การเสริมลวดลายแมงกะเบี่ยงเข้าไปจะทำให้มีพื้นที่ว่างของลายมัดหมี่น้อยลง ที่มาของชื่อกระเตยของตอ เกิดจากการเห็นตัวกระเตยซึ่งเป็นสัตว์เล็กๆที่พบได้ทั่วไปในท้องถิ่น โดยใช้บุคลิกของกระเตยซึ่งเกาะอยู่บนตอไม้และบิดตัวเล็กน้อย ส่วนคำว่า “ ยอง ” เป็นคำกริยา ที่แสดงอาการเอี้ยวตัวหรือบิดตัว ส่วนคำว่า “ตอ” คือตอไม้ชนิดหนึ่ง นิยมทอเป็นผ้าชิ้นหรือผ้าถุงใช้สวมใส่ทั่วไป

รูปที่ 7 ภาพมุมกว้างของลวดลายกระเตยของตอ
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางบุญ กาฬภักดี)

รูปที่ 8 ภาพขยายลายแมงกะเบี้ยประกอบลายลวดลายกระเตยของตอ
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางบุญ กาฬภักดี)

รูปที่ 9 ลวดลายหมี่กาบและหมี่นก
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางบุญ กาฬภักดี)

ลวดลายหมี่กาบ และ หมี่นก เป็นลวดลายที่พบได้ทั่วไปในกลุ่มของผ้าทอชาวลาวครั้ง โดยแบ่งกัน ลวดลายทั้งสองด้วยขีดหัวแมงดา เพื่อแยกลวดลายให้เห็นได้ชัดเจน ส่วนลวดลายหมี่นก เกิดจากการเลียนแบบ นกยูงผสมผสานกับจินตนาการของผู้มัดหมี่ นำกริยาอาการของนกยูงมารังสรรค์เป็นลวดลาย โดยในหนึ่งลาย จะประกอบด้วยนกสองตัว ในแต่ช่องระหว่างลวดลายจะมัดหมี่แซมด้วยลายเล็กๆที่ไม่จำกัดรูปแบบ เพื่อไม่ให้ เกิดช่องว่างมากเกินไป ส่วนลายกาบ ซึ่งเป็นลายคดโค้งนั้นแซมสลับกับลายมัดหมี่ เพียงเพื่อจะไม่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างลวดลายโดยจะจกแบบขีด เป็นการกั้นช่องของแต่ลวดลายเป็นลวดลาย เมื่อสุดปลายหมี่ก็จะมี ลวดลายตื้นขึ้น ก่อนที่จะมีลายก้นเล็กๆเพื่อใช้ในการนำไปเย็บหรือสอยเพื่อต่อกับตีนจก การสวมใส่ผ้าผ้ามัดหมี่ กับที่ต่อตีนจกจะใช้ในโอกาสพิเศษเท่านั้น

รูปที่ 10 ลวดลายหมี่ย้อย
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางสาวพะเยาว์ จันทร)

ลายหมี่ย้อย เป็นการทอลวดลายที่นำเส้นด้ายธรรมดามาทอสลับกับลวดลายต่างๆ เพื่อผสมผสานเข้ากับมัดหมี่ เป็นการขยายลวดลายของผ้ามัดหมี่ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น “ ย้อย ” หมายถึง การขยายลวดลายให้มีขนาดใหญ่ขึ้น

รูปที่ 11 ลวดลายตีนชิ้น(ชายผ้าถุง)
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางบุญ กาฬภักดี)

ผ้ามัดหมี่ปกติหากไม่ทอสำหรับต่อตีนจก มักจะทำลวดลายตีนชิ้นมัดหมี่เพื่อให้ผ้าชิ้นผืนนั้นมีความสมบูรณ์ในตัวการทำชายผ้าชิ้นมักจะทำลวดลายบริเวณชายผ้าให้มีจุดจบของสายตาเสมอ เช่นทำชายให้แหลม เรียวเล็กลงหรือปล่อยลวดลายเส้นด้ายทิ้งลงด้านล่าง ลวดลายอาจจะสอดคล้องกับลายมัดหมี่ของตัวผ้าชิ้นแต่ทำให้มีขนาดที่แตกต่างหรือคนละลวดลายก็ได้

2. ลวดลายการประยุกต์ขึ้นมาใหม่

นอกจากลวดลายเก่าแก่ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้วนั้น ยังมีการสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ขึ้นมาบ้าง เพื่อปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัย ผู้สร้างสรรค์ลวดลายใหม่นี้ ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นคนในวัยไม่เกิน 70 ปี ดังปรากฏลวดลายดังนี้

ลวดลายประดิษฐ์ใหม่

ลวดลายที่ 12 ลวดลายหมี่ขอนาคหรือหมี่ขอพพาน
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางบุญ กาฬภักดี)

เป็นลวดลายที่นิยมใช้ในหมู่คนรุ่นใหม่ (อายุต่ำกว่า 40 ปีลงมา) เป็นผ้าทอมัดหมี่ทั้งตัวเรียกได้ 2 ชื่อ เป็นลวดลายที่มัดหมี่ง่ายๆเหมาะสำหรับการฝึกให้กับผู้ที่เพิ่งจะเริ่มมัดหมี่ ใช้ในการสวมใส่ทั่วไป

ลวดลายที่ 13 ลวดลายแมงมุม
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางประเสริฐ ภูซัง)

เป็นลวดลายที่ประยุกต์มาจากการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมแมงมุมชักใย ไม่มีหลักฐานว่าใครเป็นคนคิดค้น ลวดลายขึ้นมา ในการมัดหมี่ใช้การข้าวหลามตัดเข้ามาช่วยตีกรอบกำหนดลวดลายทำให้ไม่มีพื้นที่ว่าง เป็นลวดลายที่ใช้ทอเป็นผ้ามัดหมี่ทั้งผืนไม่มีการทอขีดค้นและไม่นิยมไปต่อกับตีนจก ใช้ในการสวมใส่ทั่วไปใช้ในการสวมใส่ในชีวิตประจำวัน

ลวดลายที่ 14 ลวดลายหมี่ตาใหญ่
(ภาพผ้ามัดหมี่ของนางสาวพะเยาว์ จันท)

เป็นลวดลายใหม่ที่คิดค้นและประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ โดยได้แรงบันดาลใจจากการดูภาพถ่ายทอดทางโทรทัศน์และจากลวดลายของผ้าห่มเบาะโซฟาที่ปรากฏอยู่ในโทรทัศน์ ได้ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นลวดลายผ้ามัดหมี่ ซึ่งผู้คิดลายยังไม่ได้ตั้งชื่อ ในขณะที่ผู้ศึกษาริยได้เข้าไปร่วมสนทนานั้นจึงได้ช่วยกันกับเจ้าของผู้ออกแบบลวดลายว่าให้ชื่อ “ หมี่ตาใหญ่ ”

ผ้าตีนจก

การจกเป็นเทคนิคในการทำลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า ในการทอจะใช้ไม้ ขนเม่นหรือนิ้วมือ ยกหรือจกเส้นด้ายยืนขึ้นมาแล้วสอดใส่เส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปตามจังหวะของลวดลาย ซึ่งทำให้เกิดเป็นลายเฉพาะจุดหรือเป็นช่วงๆ ซึ่งทำให้สามารถสอดสีได้หลากหลาย การจกถือเป็นการสร้างสรรค์ลวดลายในลักษณะปักษ์สมกับการทอ ในการจกนั้นจะมีเทคนิคและวิธีการทำที่ไม่เหมือนกัน บางคนมักจะทอจกจากลวดลายด้านหน้าของผ้าโดยใช้ขนเม่นในการนับเส้นยืนและควักเส้นไหมหรือด้ายพุ่งขึ้นเพื่อให้เกิดลวดลายหรือดึงด้ายจากด้านล่างสอดสลับไปตามความต้องการ ซึ่งในการควักเส้นไหมนี้ ถ้าผู้ทอมีความชำนาญมากจะทำได้รวดเร็วคล้ายกับอาการฉกของงู จึงคาดว่าคำว่า “ จก ” เพี้ยนมาจากคำว่า ฉก

ในการสร้างสรรค์ลวดลายของจกผ้านั้น ลวดลายแต่ละลายที่แสดงออกมาแบ่งออกถึงจินตนาการของผู้จกที่ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนและแน่นอน จินตนาการของผู้จกเป็นอย่างไรจะแสดงออกมาในลวดลายที่ปรากฏให้เห็น ดังนั้นลวดลายที่ปรากฏจึงมีความหลากหลาย อันจัดได้ว่าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของผ้าชิ้นตีนจก โดยผ้าชิ้นตีนจกประกอบไปด้วยส่วนสำคัญของลวดลายบนผืนผ้าประกอบด้วย

- ส่วนหัวชิ้น เป็นผ้าฝ่ายสีพื้นเช่น สีขาว หรือสีแดงเย็บติดกับส่วนหัวเพราะเวลานุ่งจะทำให้ชายพกที่พับไม่หนาเกินไป

- ตัวชิ้น เป็นผ้ามัดหมี่ทั้งผืนหรือมัดหมี่ตาคันด้วยขิดลายไม้ลอดหรือลายหัวแมงดา

- ตีนชิ้น จะจกเป็นลวดลายที่สวยงาม ตามแบบที่มาแต่โบราณ ลายจกไม่นิยมประดิษฐ์

ลวดลายขึ้นมาใหม่ ส่วนมากประกอบไปด้วย สีแดง สีเขียว สีส้ม สีเหลือง สีชมพู สีดำ สีนํ้าเงิน

ผ้าจก มีหลายชนิด เช่น ผ้าโพกหัวนาคน ผ้าห่ม ผ้าหน้าหมอน ผ้าสบู่ ที่สำคัญและได้รับความนิยมมากคือผ้าชิ้นตีนจก

ลวดลายผ้าจก

รูปที่ 15 ผ้าจกโพกหัวนา
(ภาพผ้าจกของนางสมจิตร ภาเรือง)

ลวดลายหลัก ประกอบไปด้วยลายรูปสัตว์ต่างๆ

- ช้าง ม้าและดอกแก้ว โดยเลียนแบบภาพสัตว์ต่างที่มีอยู่จริงและดอกไม้ตามธรรมชาติ

เครื่องปล้อง (ลวดลายประกอบเพื่อคั่นลายต่างๆ) ประกอบด้วย

- สร้อยต้นไม้
- ขิดไม้ลอดหัวแมงดา ซึ่งเป็นสัตว์ที่พบได้ทั่วไปในพื้นที่

รูปที่ 16 ผ้าจกหน้าหมอน
(ภาพผ้าจกของนางวัน จันท)

ลวดลายจากประดิษฐ์จากการจำลองพฤติกรรมของสัตว์และสิ่งของต่างๆ ที่พบเห็นแล้วนำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลาย นอกจากนี้ยังเกิดจากศรัทธาในศาสนาในทางได้แก่

- ลายขอระฆัง
- ลายขออิง
- ลายกาบกะเปี้ย
- ลายขอแมงกอด

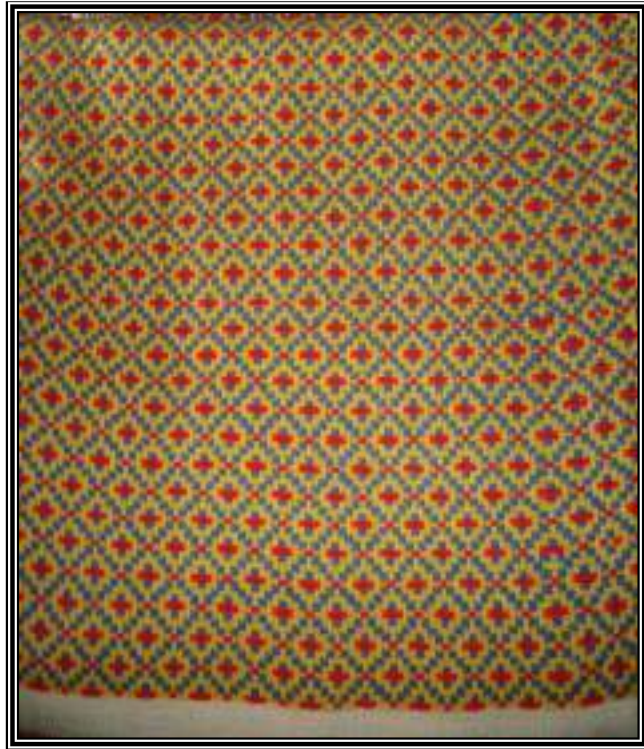
รูปที่ 17 ผ้าจกหน้าหมอน
(ภาพผ้าจกของนางวัน จันท)

ลวดลายหลัก

- ลายเอี้ยขวด (คำว่าเอี้ย มีความหมายว่าร้อยเรียงต่อไปเรื่อยๆ)

เครื่องปล้อง (ลวดลายประกอบเพื่อคั่นลายต่างๆ)

- อ้อแอ้ 4 ไม้ (ลายอ้อแอ้หมายถึงลวดลายเล็กๆที่ใช้คั่นลายต่างๆ)

รูปที่ 18 ผ้าจกผ้าห่ม

(ภาพผ้าจกของนางวัน จันทร)

ลายดอกหน่วย ซึ่งเป็นลวดลายเก่าแก่ดั้งเดิมซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษส่วนลวดลายประกอบคือการจกด้วยลายขอและขีดหลายชนิดผสมผสานเข้าด้วยกัน ผ้าห่มที่ทอด้วยวิธีจกพบได้ไม่มากนัก ถือว่าเป็นสมบัติบรรพชนที่หายากและเป็นที่หวงแหนอย่างมากของผู้เป็นเจ้าของ

รูปที่ 19 ผ้าซิ่นตีนจก
(ภาพผ้าจกของนางวัน จันทร)

ลายหลัก

- ลายจกดอกหน่วย

เครื่องปล้อง (ลวดลายประกอบเพื่อคั่นลายต่างๆ)

- อ้อแอ้ 4 ไผ่

รูปที่ 20 ผ้าซิ่นตีนจก
(ภาพผ้าจกของนางวัน จันทร)

ลวดลายหลัก

- ลายจกหัวแมงดา สลับด้วยลายเขี้ยวหมาตาย

เครื่องปล้อง (ลวดลายประกอบเพื่อกันลายต่างๆ)

- อ้อแอ้ 3 ไม้
- กาบแทงกัน

รูปที่ 21 ผ้าขึ้นตีนจก

(ภาพผ้าจากของนางแซง กาฬภักดี)

ลายหลัก ประกอบด้วย

- ดอกช่อครึ่งกาบ (กาดอกช่อ)

เครื่องปล้อง

- กาบตวย 4 แถว
- ขอร่มงเล็ก

รูปที่ 22 ผ้าขึ้นตีนจก
(ภาพผ้าจกของนางบุญ กาฬภักดี)

ลายหลัก ประกอบด้วย

- ลายจกขอกระบาย

เครื่องปล้อง

- ขิดไม้ลอดหัวแมงดา
- ตวย 2 ไม้

รูปที่ 23 ผ้าซิ่นตีนจก
(ภาพผ้าจกของนางบุญ กาฬภักดี)

ลายหลัก ประกอบด้วย

- ลายจกดอกหน่วย (กาบปลิ้น)

เครื่องปล้อง

- ตวยเครือ (เขี้ยวหมาตาย)
- ตวย 2 ไม้
- บัวเครือ

รูปที่ 24 ผ้าซิ่นตีนจก
(ภาพผ้าจกของนางประเสริฐ ภูมั่ง)

ลายหลัก ประกอบด้วย

- ลายจกดอกหน่วย (กาบปล้น)

เครื่องปล้อง

- อ้อแอ้
- ขอออกขอเข้า
- ขอระฆัง

รูปที่ 25 ผ้าซิ่นตีนจก
(ภาพผ้าจกของนางสมยา ศรีลาธรรม)

ผ้าซิ่นชิ้นนี้เป็นการจกลายดอกจันทน์และดอกแก้วทั้งผืนแทนที่จะทอด้วยผ้ามัดหมี่
ลายหลัก ประกอบด้วย

- ลายดอกหน่วย (กาบปลิ้น)

เครื่องปล้อง

- อ้อแอ้
- ขออออกขอเข้า
- ขอระฆัง

จากการวิเคราะห์ถึงลวดลายผ้ามัดหมี่และผ้าจกที่มีปรากฏและเกี่ยวโยงในผ้าแต่ละผืนย่อมมีความหลากหลาย อันทำให้พอจะอนุมานได้ว่าลวดลายที่แสดงเหล่านั้นมีที่มาจากภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียม ประเพณี สภาวะแวดล้อม ของช่างทอในแต่ละรุ่น อันเป็นการบ่งบอกถึงประวัติความเป็นมาของชาวลาวครั้งได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นแล้วนั้น ลวดลายต่างๆที่ปรากฏ เกิดจากจินตนาการของผู้มัดหมี่และผู้จกในขณะนั้น ดังนั้นลวดลายต่างๆที่เห็นซึ่งประกอบด้วยลวดลายหลัก อันได้แก่ ลายซ่าง ม้า ดอกแก้ว ดอกจันทน์ ลายจกดอกหน่วย ลายจกหัวแมงดา ดอกช่อครึ่งกาบ (กาบดอกช่อ) ลายจกขอกระบวย ลายจกดอกหน่วย (กาบปลิ้น) และลายปล้อง ประกอบด้วย ลายอ้อแอ้ ต่างๆขอเข้าขอออก ขอระฆัง ตวยเครือ (เขี้ยวหมาตาย) ตวย 2 ไม้ บัวเครือ ขิดไม้ลอดหัวแมงดา กาบตวย 4 แฉก ขอระฆังเล็ก อ้อแอ้ กาบแทงกัน สร้อยต้นไม้ และลายขอระฆัง มะเขือผ่าโพ้ง มาจากสิ่งเห็นอยู่ภายใต้บริบทแห่งยุคสมัยของผู้สร้างสรรค์ลวดลาย ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีที่มาที่ลึกลับซึ้ง แต่เกิดจากความสนใจในสิ่งแวดล้อมรอบตัว จากธรรมชาติและพฤติกรรมการแสดงออกของสัตว์ที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ความเชื่อมั่นต่อพุทธศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่เกิดการผสมผสานการรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาในวิถีชีวิตของผู้สร้างสรรคงานทอเหล่านี้ในแต่ละช่วงเวลา

ดังนั้น ผ้าทอชาวลาวครั้งที่ปรากฏทั้งผ้ามัดหมี่และผ้าจก คือความพยายามและความสามารถของบรรพชน ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานชิ้นเยี่ยมไว้ให้เป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลานซึ่งสามารถอ้างไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์ อันเป็นภูมิปัญญาที่จะสามารถนำมาใช้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ส่งต่อสืบทอดถึงลูกหลาน โดยพื้นฐานแล้วการทอผ้ามัดหมี่และการจก มีการทอผ้าเพื่อใช้งานในครัวเรือน ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการจำหน่าย ปริมาณการทอมีจำนวนไม่มากเป็นสิ่งหายาก และที่ผ่านมาใช้เป็นสิ่งของแทนความรักของญาติผู้ใหญ่ ที่สร้างสรรค์ผลงานสืบทอดเป็นสมบัติบรรพชนสตรีที่สืบทอดสู่ลูกหลานที่เป็นผู้หญิง เป็นผลงานทางศิลปะจนคนผู้สร้างสรรค์เองก็ไม่ได้คาดคิดว่าจะมีคุณค่าตกทอดเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่ส่งต่อสืบทอดให้แก่ลูกหลานผ้าทอเหล่านี้จึงถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาให้เป็นตัวแทนของความผูกพันและความรัก ดังนั้นผ้าทอเหล่านี้จึงไม่มีการกำหนดราคาเอาไว้

แต่ในปัจจุบัน ได้มีผู้เล็งเห็นมูลค่าของงานศิลปะทางวัฒนธรรมชิ้นเยี่ยมเหล่านี้ เริ่มจากนักสะสมของเก่า ได้มีความพยายามจะหาซื้อไว้เก็บเป็นของสะสมส่วนตัว เมื่อมีความยุ่งยากในเสาะหาจึงได้ตั้งมูลค่าของชิ้นงานผ้าทอลวดลายโบราณเอาไว้ในราคาค่อนข้างเพื่อตอบสนองความต้องการของนักสะสมลวดลายผ้า แต่เมื่อมีการตีราคามูลค่าที่ผู้เป็นเจ้าของลายผ้าที่แท้จริงได้รับ โดยผ่านมือของผู้เสาะแสวงหาลวดลายผ้า (หรือพ่อค้าคนกลาง) ซึ่งได้ตั้งราคาต่อชิ้นไม่เหมาะสมกับคุณค่าของงานศิลปะที่จำหน่ายออกไป ดังนั้นผ้าทอที่สวยงามเหล่านี้บางส่วนถูกเปลี่ยนไปอยู่กับนักสะสมลวดลายผ้าและพ่อค้าคนกลางจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้เล็งเห็นความสำคัญของผ้าทอเหล่านี้ โดยได้นำเอาสิ่งเหล่านี้มาดำเนินการในเชิงการค้ามีการรวบรวมลวดลายผ้าเหล่านี้ไปเผยแพร่ตามบูธแสดงสินค้าต่างๆทั่วไปพร้อมทั้งจัดจำหน่ายเพื่อเป็นการเผยแพร่ให้กับผู้สนใจในสินค้าทางศิลปะและวัฒนธรรมเหล่านี้ ซึ่งยังมีปริมาณน้อยเพราะมีจำนวนผู้ทอในวงจำกัด ดังนั้นผืนผ้าเหล่านี้ยังเป็นที่ต้องการของผู้ที่สนใจ นั่นหมายถึงว่า ศิลปะลวดลายบนผืนผ้าสามารถที่จะส่งเสริมให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมได้เนื่องจากมีกลุ่มคนที่รู้จักและเห็นคุณค่าอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของรัฐบาลที่จะส่งเสริมให้มีการเพิ่มมูลค่าเข้าไปในงานศิลปะอันล้ำค่า ซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ให้ก็สามารถนำไปเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมอันอาจจะเป็นการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจได้ด้วยในอนาคตได้

จากแนวคิดของรัฐบาล ที่ต้องการส่งเสริมโดยการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทางวัฒนธรรม ดังนั้นจึงเห็นควรที่ท้องถิ่นต้องเข้าไปพัฒนาต่อยอดให้มีการผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับผู้สนใจ แนวทางในการเพิ่มมูลค่าสินค้าเหล่านี้อยู่ที่ท้องถิ่นต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือทางด้านจัดหาแหล่งจำหน่ายเนื่องจาก ประชาชนไม่มีความสามารถที่จะจัดหาตลาดของตนเองได้ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือ โดยระดมศักยภาพของท้องถิ่นที่มีอยู่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ นอกจากนั้นควรที่จะเข้าไปส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดอำนาจต่อรอง

เทศบาลตำบลบ่อกรุ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นหน่วยงานที่มีประชากรเป็นชาวลาวครั้งมากกว่าร้อยละแปดสิบและเป็นพื้นที่ซึ่งมีความพร้อมเกี่ยวกับบุคลากรและองค์ความรู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หลายคน ในขณะเดียวกันก็มีโรงที่กระตุก ซึ่งสามารถรองรับการทอผ้าได้ ประกอบกับผู้บริหารให้ความสำคัญโดยการส่งเสริมทั้งทางด้านเงินอุดหนุนกิจการทอผ้าและการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้า รวมถึงการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆอยู่แล้ว ซึ่งในโอกาสต่อไปจะมีการเสริมให้มีการผลิตผ้าจกและผ้ามัดหมี่ลวดลายโบราณตามแบบอย่างของเก่า โดยเทศบาลตำบลบ่อกรุ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงาน ทางด้านการตลาดตลอดจนจัดหาสถานที่เพื่อตั้งวางสินค้าในการจำหน่ายต่อไป

ผืนผ้าเหล่านี้ยังเป็นที่ต้องการของผู้ที่สนใจ นั่นหมายถึงว่า ศิลปะลวดลายบนผืนผ้าสามารถที่จะส่งเสริมให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมได้เนื่องจากมีกลุ่มคนที่รู้จักและเห็นคุณค่าอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ

รัฐบาลที่จะส่งเสริมให้มีการเพิ่มมูลค่าเข้าไปในงานศิลปะอันล้ำค่า ซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ให้ก็สามารถนำไปเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมอันอาจจะเป็นการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจได้ด้วยในอนาคตได้

จากแนวคิดของรัฐบาล ที่ต้องการส่งเสริมโดยการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทางวัฒนธรรม ดังนั้นจึงเห็นควรที่ท้องถิ่นต้องเข้าไปพัฒนาต่อยอดให้มีการผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับผู้สนใจ แนวทางในการเพิ่มมูลค่าสินค้าเหล่านี้อยู่ที่ท้องถิ่นต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือทางด้านจัดหาแหล่งจำหน่ายเนื่องจาก ประชาชนไม่มีความสามารถที่จะจัดหาตลาดของตนเองได้ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือ โดยระดมศักยภาพของท้องถิ่นที่มีอยู่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ นอกจากนั้นควรที่จะเข้าไปส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดอำนาจต่อรอง

เทศบาลตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นหน่วยงานที่มีประชากรเป็นชาวลาว ครึ่งมากกว่าร้อยละแปดสิบและเป็นพื้นที่ซึ่งมีความพร้อมเกี่ยวกับบุคลากรและองค์ความรู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หลายคน ในขณะเดียวกันก็มีโรงकिกระตุก ซึ่งสามารถรองรับการทอผ้าได้ ประกอบกับผู้บริหารให้ความสำคัญโดยการส่งเสริมทั้งทางด้านเงินอุดหนุนกิจการทอผ้าและการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้า รวมถึงการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆอยู่แล้ว ซึ่งในโอกาสต่อไปจะมีการเสริมให้มีการผลิตผ้าจากและผ้ามัดหมี่ลวดลายโบราณตามแบบอย่างของเก่า โดยเทศบาลตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงาน ทางด้านการตลาดตลอดจนจัดหาสถานที่เพื่อตั้งวางสินค้าในการจำหน่ายต่อไป

ผู้ถ่ายทอดข้อมูล

นางวัน จันทร

บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 บ้านทุ่งกฐิน ตำบลบ่อกร อำเภอดงนาหว้า จังหวัดสพรรณบุรี อายุ 88 ปี

ประวัติการทอผ้า เริ่มต้นทอผ้าเมื่ออายุ 14 ปี ในช่วงอายุประมาณ 50 ปี ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในวันที่ทรงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมลูกเสือชาวบ้าน ณ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสพรรณบุรี เมื่อทรงทอดพระเนตรเห็นคุณยายวัน จันทร สวมใส่ผ้าชิ้นตีนจกท่านมีรับสั่งถามถึงประวัติความเป็นมาของผ้าชิ้นตีนจกและผ้ามัดหมี่ของชาวลาวครั้ง จากนั้นโปรดให้เข้าไปรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทเพื่อฝึกสอนนักเรียนศิลปาชีพพิเศษในพระองค์ฯ ณ จังหวัดนราธิวาส โดยใช้เวลาในการฝึกสอนให้ที่จังหวัดนราธิวาส จำนวน 2 เดือน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. มัดหมี่
2. ย้อมผ้า
3. ทอผ้ามัดหมี่สลับจิด
4. ทอผ้าจก
5. ทอชิ้นตีนจก

นางสาวพะเยาว์ จันทร

บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 บ้านทุ่งกฐิน ตำบลบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี อายุ 59 ปี
บุตรนางวัน จันทร นายสำเนียง จันทร

ผู้ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทผู้ที่มีความชำนาญจากการสั่งสมประสบการณ์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. มัดหมี่
7. ย้อมผ้า
8. ทอผ้ามัดหมี่สลับขีด
9. ทอผ้าจก/ซินตีนจก
10. ประดิษฐ์ลวดลายใหม่

ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทผู้ที่มีความชำนาญจากการสั่งสมประสบการณ์ ฝีมือการจกผ้าประณีตและสวยงามมาก มีผ้าจกทั้งผืน จำนวน 1 ชิ้น ถือเป็นของหายาก

นางสมยา คีลาธรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ทอผ้าจก/ขึ้นตีนจก

ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทผู้ที่มีความชำนาญจากการสั่งสมประสบการณ์

นางพี กาฬภักดี

นางพี กาฬภักดี อายุ 73 ปี บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี
คุณป้าพี สามารถบอกลวดลายผ้าได้เกือบทั้งหมด แต่ฝีมือการทอไม่ประณีต ท่านเดินมาหาผู้สัมภาษณ์ในขณะที่กำลัง
สัมภาษณ์คุณป้าสมยา ทำให้การสัมภาษณ์สนุกสนานและครึกครื้นมาก

นางบุญ กาพักดี บ้านเลขที่12

บุคคลในภาพ

นางบุญ	กาฬภักดี
นางพี	กาฬภักดี
นางประเสริฐ	ภูมั่ง
นางเงินสอน	ภูมั่ง

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖
ปราชญ์ชาวบ้าน
ของเทศบาลตำบลบ่อกร

จัดทำเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖

เทศบาลตำบลบ่อกรุ จังหวัดสุพรรณบุรี

ที่	ชื่อ-สกุล	ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่	หมายเหตุ
๑	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	ด้านศิลปกรรม	วัดบ่อกรุ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรุ	อำนวยการก่อสร้างทางด้าน ศิลปกรรมในบริเวณ วัดบ่อกรุ
๒	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี	วัดบ่อกรุ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรุ	เป็นผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและ ได้เป็นผู้เก็บ รวบรวมและจัดสถานที่เก็บรักษาผ้า ตีนจก ผ้ามัดหมี่สลับขิดและผ้าขิด ประเภทต่างๆ ได้แก่ ผ้าห่ม ผ้าหน้า หมอน ผ้าคลุมไหล่ อย่างเป็น รูปธรรม ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของ ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ให้คงความ เป็นเอกลักษณ์และมีอัตลักษณ์ที่บ่งชี้ ที่ชัดเจน โดยเฉพาะภาษาพูดซึ่งมี สำเนียงที่ออกเสียงวรรณยุกต์
๓	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	ด้านการแพทย์แผนไทย(ปลูกพืชสมุนไพร)	วัดบ่อกรุ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรุ	ริเริ่มในการรวบรวมพืชสมุนไพร ชนิดต่างๆมาปลูกไว้บริเวณสวน สมุนไพรภายในวัดบ่อกรุ

๔	พระครูโกมุตสุวรรณภรณ์	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	วัดบ่อกรู หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	ปลูกป่าทดแทน
๕	นายรินทร์ สุขยิ่ง	ด้านเกษตรกรรม	๑๐๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	พัฒนาและปรับปรุงสภาพดินโดยการปลูกพืชบำรุงดิน
๖	นางจรีพร สุขสำราญ	ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	๓๔๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	แปรรูปกล้วยน้ำหว่า
๗	นางสาววันเพ็ญ โพธิ์มี	ด้านหัตถกรรม	๒๑/๑ หมู่ที่ ๗ ตำบลบ่อกรู	ทอผ้าตีนจก

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖

เทศบาลตำบลบ่อกรู จังหวัดสุพรรณบุรี

ที่	ชื่อ-สกุล	วัน/เดือน/ปีเกิด	บิดา-มารดา	ที่อยู่	องค์ความรู้ด้าน
๑	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘	นายทองคำ นางทองย้อย กาฬภักดี	วัดบ่อกรู หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	ด้านศิลปกรรม เป็นผู้มีความสามารถอำนวยความสะดวกก่อสร้างบริเวณวัดบ่อกรู ได้แก่ พระธาตุเจดีย์ ศาลาการเปรียญ ศาลาแดง อาคารเก็บรักษาผ้าตีนจก อาคารหลังคาทรงโดม เมรุ ปรับปรุงวิหารที่ประดิษฐานหลวงพ่อดำ
๒	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘	นายทองคำ นางทองย้อย กาฬภักดี	วัดบ่อกรู หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	ด้านการแพทย์แผนไทย(ปลูกสมุนไพโร) ได้จัดทำสวนพืชสมุนไพรภายในบริเวณสวนป่าวัดบ่อกรู จำนวนมากเพื่อไว้ให้เป็นศูนย์ศึกษาสมุนไพรไทย
๓	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘	นายทองคำ นางทองย้อย กาฬภักดี	วัดบ่อกรู หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้นำในริเริ่มปลูกไม้ยืนต้นในบริเวณป่าเสื่อมโทรมโดยการปลูกป่าทดแทน และเป็นผู้ดำเนินการนำหญ้าแฝกไปปลูกยึดหน้าดินริมสระ โดยได้ร่วมมือกับเทศบาลและหน่วยราชการในพื้นที่ริเริ่มจากที่ดินส่วนตัวและเริ่มขยายความคิดในที่สาธารณะ ประโยชน์ที่รกร้างทำให้ที่สาธารณะประโยชน์หนองศาลาหมู่ที่ ๗ กลายสภาพเป็นป่าชุมชนในอนาคต

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖

เทศบาลตำบลบ่อกรู จังหวัดสุพรรณบุรี

ที่	ชื่อ-สกุล	วัน/เดือน/ปีเกิด	บิดา-มารดา	ที่อยู่	องค์ความรู้ด้าน
๔	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘	นายทองคำ- นางทองย้อย กาฬภักดี	วัดบ่อกรู หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี เป็นผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ ได้เป็นผู้เก็บรวบรวมและจัดสถานที่เก็บรักษาผ้าตีนจก ผ้ามัดหมี่สลักขิดและผ้าขิด ประเภทต่างๆ ได้แก่ ผ้าห่ม ผ้าหน้าหมอน ผ้าคลุมไหล่ อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนเป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ให้คงความเป็นเอกลักษณ์และมีอัตลักษณ์ที่บ่งชี้ที่ชัดเจน โดยเฉพาะภาษาพูดซึ่งมีสำเนียงที่ออกเสียงวรรณยุกต์สูงต่ำ
๕	นายรินทร์ สุขยิ่ง	๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘	นายบุญมี นางสาวาญ สุขยิ่ง	๑๐๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	ด้านการเกษตร พัฒนาและปรับปรุงสภาพดินโดยการปลูกพืชบำรุงดิน
๖	นางสาววันเพ็ญ โพธิ์มี	๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๑	นายเรียน นางบุญธรรม โพธิ์มี	๒๑/๑ หมู่ที่๗ ตำบลบ่อกรู	ด้านหัตถกรรม เป็นผู้สืบทอดองค์ความรู้ที่การทอผ้าตีนจกและผ้ามัดหมี่ และทอผ้ามัดหมี่สลักขิดเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าตีนจก ทอผ้ามัดหมี่ การมัดหมี่ การย้อมสีผ้า
๗	นางจรีภรณ์ สุขสำราญ	๓ เมษายน ๒๕๒๐	นายเกตุ นางประหล้า สุขสำราญ	๑๑๔/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แปรรูปกล้วยน้ำหว่า

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ท้องถิ่น

เทศบาลตำบลบ่อกรู จังหวัดสุพรรณบุรี

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖

ที่	ชื่อ-สกุล	ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ท้องถิ่น	ที่อยู่	ปีงบประมาณ
๑	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	ด้านศิลปกรรม	วัดบ่อกรู หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	๒๕๖๖
๒	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	ด้านการแพทย์แผนไทย(ปลูกพืชสมุนไพร)	วัดบ่อกรู หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	๒๕๖๖
๓	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	วัดบ่อกรู หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	๒๕๖๖
๔	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์	ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี	วัดบ่อกรู หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	๒๕๖๖
๕	นายรินทร์ สุขยิ่ง	ด้านเกษตรกรรม	๑๐๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	๒๕๖๖
๖	นางสาววันเพ็ญ โพธิ์มี	ด้านหัตถกรรม(ทอผ้าตีนจก)	๒๑/๑ หมู่ที่ ๗ ตำบลบ่อกรู	๒๕๖๖
๗	นางจริภรณ์ สุขสำราญ	ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	๓๔๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อกรู	๒๕๖๖

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเทศบาลตำบลบ่อกรู

ด้านศิลปกรรม

พระครูโกมุตสุวรรณากรณ์

อำนวยการก่อสร้างทางด้านศิลปกรรม ทั้งการก่อสร้างอาคาร สถานที่ การประดับลวดลาย
ตบแต่งต่าง ๆ ในบริเวณวัดบ่อกรู เช่น เจดีย์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ปรับภูมิทัศน์ และเมรุ
และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ จำนวนมาก

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ท้องถิ่นเทศบาลตำบลบ่อกรู

ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์

เป็นผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ ได้เป็นผู้เก็บรวบรวมและจัดสถานที่เก็บรักษา
ผ้าตีนจก ผ้ามัดหมี่สลับขิดและผ้าขิด ประเภทต่างๆ ได้แก่ ผ้าห่ม ผ้าหน้าหมอน
ผ้าคลุมไหล่ อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนเป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของ
ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ให้คงความเป็นเอกลักษณ์และมีอัตลักษณ์ที่บ่งชี้ที่ชัดเจน โดยเฉพาะ
ภาษาพูดซึ่งมีสำเนียงที่ออกเสียงวรรณยุกต์สูงต่ำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเทศบาลตำบลบ่อกรู

ด้านการแพทย์ไทย(ปลูกพืชสมุนไพร)

พระครูโกมุตสุวรรณภรณ์

เป็นผู้ริเริ่มในการรวบรวมพืชสมุนไพรชนิดต่างๆมาปลูกไว้บริเวณสวนสมุนไพรภายในวัดบ่อกรู
อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับประชาชนทั่วไป ตลอดจนนักท่องเที่ยว

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเทศบาลตำบลบ่อกรู

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พระครูโกมุตสุวรรณาภรณ์

เป็นผู้ริเริ่มในการรวบรวมพืชชนิดต่างๆปลูกสวนป่าในเขตเทศบาลตำบลบ่อกรู เป็นผู้นำในริเริ่มปลูกไม้ยืนต้นในบริเวณป่าเสื่อมโทรมโดยการปลูกป่าทดแทน และเป็นผู้ดำเนินการนำหญ้าแฝกไปปลูกยึดหน้าดินริมสระ โดยได้ร่วมมือกับเทศบาลและหน่วยราชการในพื้นที่ริเริ่มจากที่ดินส่วนตัวและเริ่มขยายความคิดในที่สาธารณะประโยชน์ที่รกร้างทำให้ที่สาธารณะประโยชน์หนองศาลาหมู่ที่ ๗ กลายสภาพเป็นป่าชุมชนในอนาคต

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเทศบาลตำบลบ่อกรู

ด้านเกษตรกรรม

นายรินทร์ สุขยิ่ง

เป็นผู้ประสบความสำเร็จในการทำการเกษตรกรรม โดยได้ทำไร่อ้อยที่พัฒนา
กิจการไปได้อย่างรวดเร็ว และช่วยเหลือให้คำแนะนำเพื่อนเกษตรกรรายอื่นอย่างเต็มที่

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเทศบาลตำบลบ่อกรู

ด้านหัตถกรรม

นางสาววันเพ็ญ โพธิ์มี

เป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าตีนจก ทอผ้ามัดหมี่

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเทศบาลตำบลบ่อกรู

ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

นางจริภรณ์ สุขสำราญ

เป็นผู้นำในการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อแปรรูปพืชผักผลไม้ในท้องถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น
ประกอบด้วยการแปรรูปกล้วยน้ำหว่า

เทศบาลตำบลบ่อกรู

ขอมอบวุฒิบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

นายรินทร์ สุขยิ่ง

เป็นผู้ที่มีความสามารถบริหารจัดการด้านเกษตรกรรม

ขอจงประสบแต่ความสุข ความเจริญ รุ่งเรือง เทอญ

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๖

(นายศักดิ์ชัย จันทรใหม่มูล)

นายกเทศมนตรีตำบลบ่อกรู

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงาน เทศบาลตำบลบ่อกรู

ที่ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง รายงานผลการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

เรียน นายกเทศมนตรี

ด้วยเทศบาลตำบลบ่อกรู ได้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ทางด้านต่างๆ ตลอดจนประชาชนชาวบ้านสาขาต่างๆเพื่อเป็นการส่งเสริมและเก็บรวบรวมไว้ให้เป็นระบบ จึงได้ดำเนินการส่งเสริมและจัดให้มีการดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ ทั้งนี้ให้เป็นไปพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ ๕ มาตรา ๕๐(๘) มาตรา ๕๓(๑) และมาตรา ๕๖(๑)

สำนักปลัดเทศบาล ได้ดำเนินการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ทางด้านต่างๆ ตลอดจนประชาชนชาวบ้านสาขาต่าง ๆ ดังนี้

๑. ด้านศิลปกรรม	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์
๒. ด้านการแพทย์แผนไทย	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์
๓. ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์
๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์
๕. ด้านการเกษตร	นารินทร์ สุขยิ่ง
๖. ด้านหัตถกรรมการทอผ้าขึ้นตีนจก	นางสาววันเพ็ญ โพธิ์มี
๗. ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	นางจรีพร สุขสำราญ
๘. จัดทำใบประกาศเกียรติคุณให้แก่ผู้สูงอายุ	

จึงเรียนเพื่อโปรดทราบ ซึ่งปรากฏตามรายละเอียดแนบท้ายเอกสาร

ลงชื่อ

(นางสาวสุพิศ ศรีพันธุ์)

หัวหน้าสำนักปลัด

คำสั่ง.....ทราบ.....

(นายศักดิ์ชัย จันทน์ใหม่มูล)

นายกเทศมนตรีตำบลบ่อกรู

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ปราชญ์ชาวบ้าน
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖
ของ
เทศบาลตำบลบ่อกร

ประกาศเทศบาลตำบลบ่อกรู

เรื่อง การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบ่อกรู ประจำปี ๒๕๖๖

เทศบาลตำบลบ่อกรู ได้ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านขึ้นเพื่อให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติมถึง(ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ.๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๘) มาตรา ๕๓ (๑) มาตรา ๕๖ (๑) กำหนดให้เทศบาล มีหน้าที่บำรุงศิลปประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

เทศบาลตำบลบ่อกรู จึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบ่อกรู ประจำปี ๒๕๖๖ ด้านต่างๆขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสานองค์ความรู้ภูมิปัญญา ถ่ายทอดและสืบทอด สิ่งที่ยั่งยืนมาจนเกิดทักษะและความชำนาญกลายเป็นการสะสมความเชี่ยวชาญ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เกิดความภาคภูมิใจและมีความรักตลอดจนห่วงแหนในสิ่งที่เป็นสมบัติบรรพชนที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาเนิ่นนาน ซึ่งในการดำเนินการฯ ดังกล่าว สามารถจัดทำฐานข้อมูลเพิ่มเติมได้ เมื่อปรากฏปราชญ์ชาวบ้านด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น

ประกาศ ณ วันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงชื่อ

(นายศักดิ์ชัย จันทร์ใหม่มูล)

นายกเทศมนตรีตำบลบ่อกรู